

KOMPANI ORHEIM

Kompani Orheim handlar om den tonårige Jarles uppväxt och familj i Stavanger på 80-talet och bygger på den norske författaren Tore Renbergs bok med samma namn. Det är en film om beroende, skuld och försoning, i en familj som långsamt håller på att falla isär på grund av pappans alkoholmissbruk. Filmen inleds med att 24-åriga Jarle får ett dödsbud om att pappan kört ihjäl sig. Genom Jarles minnesbilder får vi sen följa Jarle som tonåring under hans sista år på högstadiet.

Rekommenderad från högstadiet.

En filmhandledning av Eva Westergren.

HANDLING

Pappans död väcker minnen till liv om smärtan i att leva med en allt mer oberäknelig far och förflyttar Jarle till ett radhus i Stavanger i mitten på 80-talet där Jarle bor med sin familj. Filmen utspelar sig under Jarles två sista år på högstadiet. Pappan, Terje, arbetar som skolinspektör medan mamman, Sara, är hemmafru. Jarle är enda barnet och familjen lever ganska isolerat från omvärlden. Pappan värnar om familjens sammanhållning och kallar familjen för "Kompani Orheim" efter en grupp norska motståndsmän som under 2:a världskriget saboterade Hitlers försök att få tag på "tungt vatten" för att kunna tillverka en atombomb. Motståndsmännens hjältemod och solidaritet är en förebild som Terje

också vill att familjen skall leva efter. Fastän han vill familjen väl saboterar han både förtroende och tillit genom sitt alkoholmissbruk. När han dricker förändrar han helt personlighet och blir våldsam och aggressiv, något som går ut över både mamman och Jarle.

Ingen, varken i skolan eller i området, verkar känna till vad som utspelar sig bakom den idylliska familjefasaden. Jarle vågar inte berätta för någon om hur han har det hemma och fastän mammans väninna uppmanar Sara att skiljas så har hon svårt att stå upp både för sig själv och Jarle. Pappans ånger och ursäkter får henne ideligen att gå med på att börja om på nytt.

Den ständiga oron för pappans aggressioner gör att Jarle ibland tar ut sina känslor i skolan och själv blir aggressiv och provocerande. Han söker sig också alltmer hemifrån och när han blir vän med skolkompisen Helge hjälper Helges politiska engagemang Jarle att släppa tankarna på hemmet och att bli mer självsäker.

Musiken och intresset för tjejer, som han utforskar tillsammans med Helge, gör också att han upptäcker en värld som är annorlunda än den instängda familj där han mer eller mindre levt som fånge.

När relationerna till pappan blir allt sämre och både Jarle och mamman tvingas till ytterligare förödmjukelser förstår Jarle att han måste frigöra sig från sina föräldrar och gå sin egen väg.

En misslyckad semestertur i fjällen får Jarles mamma att äntligen bestämma sig för att skiljas. I slutscenen är vi tillbaka i nutid och får möta Jarles kval när han uppmanas att hålla tal vid pappans begravning.

FAMILJERELATIONER/FAR OCH SON

Filmen skildrar en familj med en pappa som lever på drömmar men inte klarar av vardagslivet. I den inledande scenen, som utspelar sig i nutid, möter vi pappan som vinglar runt berusad för att sen ta bilen, krocka och köra ihjäl sig. När Jarle får dödsbudet reser han hem till mamman och vi förflyttas tillbaka till 80-talets Stavanger.

- Den allra sista bilden i filmen visar en helt annan sida av pappan. Vi ser Jarle som liten på stranden med pappan. Jarle springer efter honom och tar förtroendefullt hans hand. Det två scenerna kontrasterar starkt mot varandra och skildrar hur Jarles förhållande till pappan förändras och slutar i en katastrof. När vi förs in i filmen har Jarle som 24-åring skapat sig ett eget vuxet liv, distanserat från upplevelserna i barndomen. Hur färgar det perspektivet av sig på Jarles minnen?
- Hur påverkar den första scenen vårt sätt att se på det som händer senare i filmen? Hur presenteras pappan, med kameravinklar och ljudspår? Varför får man inte se pappans ansikte?
- Varför har man valt att lägga in filmens slut först? Hur står den inledande scenen mot den sista bilden som är ett slags drömbild? Vad innebär den bilden för det tal som Jarle håller till pappan?

BEROENDE OCH MISSBRUK

Genom den vuxne Jarles minnen och reflektioner ser vi tillbaka på det som hände familjen med en viss distans men vi får också en bild av ett helvete som tonåringen Jarle inte förmår göra någonting åt. Med Jarles upplevelser i centrum får vi se det beroende och den rädsla som pappans missbruk innebär för familjen.

Filmen försöker på olika sätt berätta om de problem som det innebär att växa upp i en missbrukarfamilj. Det som händer innanför radhusets väggar är en väl bevarad hemlighet för omgivningen. Familjen försöker leva upp till en idyll som är en dröm om hur en familj ”ska vara”, samtidigt som allting egentligen cirklar mer och mer kring pappans missbruk och pendlandet mellan dagar då han är snäll och glad och de hemska ögonblick när hans mindervärdeskänslor tvingar honom att dricka.

- De snabba växlingarna mellan självsäkerhet och osäkerhet blir brutal, både fysiskt och psykiskt när Jarles pappa känner sig trängd. Vilken är Jarles känsla när han kommer hem från skolan och öppnar dörren? Med vilka medel förmedlar filmen hur det känns för Jarle att öppna dörren och försöka avläsa stämningen hemma? Hur har regissören förstärkt stämningen i familjen med scenografi, ljus och ljud?

- Hur skildras Jarle i de inledande scenerna när han cyklar hem från skolan? När förstår vi för första gången att Jarle har problem med att få pappan att förstå vad han vill? Vilken är den första konflikt-situation som uppstår mellan dem?

- Varför är Live AID-konserten så viktig för Jarle? Du har kanske hört talas om Live AID, vad var det för konsert och vilka värderingar förmedlades genom den? Vilken inställning har pappan till Jarles musiksmak? På vilket sätt står den i kontrast till de ideal och värderingar som pappan vill att Jarle också skall omfatta?

- Får vi någon förklaring till varför Terje dricker?

KARAKTÄRER OCH ROLLER

Den karaktär som pappan gestaltar är inte enbart ond utan skildrar också en osäker och svag människa som försöker skapa ordning i det kaos som hans drickande innebär.

- Vilka svaga och starka sidor är det som vi får se hos pappan, Terje? Kan man overse med hans sätt att vara om avsikten är att hålla samman familjen?

- Pappan har fastnat i något som hände under andra världskriget för över 40 år sedan. Vad är anledningen till att han är så fixerad vid den händelse från kriget som han ständigt refererar till? Är hans tankar om familj och uppfostran också från en förgången tid?

- Hur skildras Jarles mor Sara? Hur kan hon finna sig i att bli slagen och förödmjukad? Varför ställer hon inte upp för Jarle? Vilken är hennes förklaring till Jarle varför hon inte gör något åt deras situation? Hur känner Jarle inför sin mammas eftergivenhet?

- Ta upp några scener som visar den förändring som pappan genomgår när han dricker! Hur har man arbetat med hans ansiktsuttryck och kroppsspråk för att skildra den förändringen? Hur reagerar mamman i de situationer som vi får se? På vilket sätt skulle du vilja ingripa och hjälpa Jarle?

- Jarle distanserar sig mer och mer från familjen och försöker också få pappan att inse konsekvenserna av sina handlingar. Hur ser vi att Jarles känslor inför pappan förändras? Ta fram några scener som visar hur Jarle blir mer och mer avvisande och hatisk! Hur ser Jarle på sin roll i familjen?

SPRICKOR I IDYLLEN

På den släktmiddag som Jarles mormor har arrangerat krackelerar familjeidyllen. Beskriv vad som händer!

- Vilka åsikter har de andra släktingarna om Jarles pappa? Hur känns det för Jarle när pappan börjar bråka?
- I skolan är det ingen som vet om hur Jarle har det. Det finns ingen som Jarle kan anförtro sig åt. Vad tror du att det skulle betyda om han hade det?
- Varför blir Jarles eget rum en så viktig plats i filmen, vad är det han får utlopp för där? På vilket sätt är Jarles rum en förlängning av hans karaktär och känslor? Hur har man arbetat med scenografi, ljus och ljud för att markera att Jarle inte vill vara en del av familjen?
- Fjällturen som pappa Terje mer eller mindre tvingar med sin familj på blir en katastrof och en vändpunkt i filmen. Vad har pappan för förväntningar på den strapatsrika vandringen?
- När Jarle och mamman ligger i tältet och pappan kommer tillbaka och misshandlar mamman blir det till en tydlig och fruktansvärd bild som ger ett koncentrat av innehållet i familjen och visar hur den egentligen mår. Hur skiljer sig den bilden från det fotot som familjen låter ta innan de påbörjar vandringen? Hur förebådar ljuset, vädret och naturen det som skall hända? Vilka effekter är det som skapar den krisstämning som råder?

- Vad händer med pappan när mamman äntligen lämnar familjen och Kompaniet blir upplöst? Varför känner Jarle skuld och dåligt samvete när mamman lämnar dem?

- Beskriv den scen när Jarle själv får nog och flyttar! Vad är det yttre tecknet på att han inte vill tillhöra Kompani Orheim längre?

UPPFOSTRAN, GRÄNSER, FRIHET OCH MOTSTÅND

Terrorn och förtrycket som Jarle upplever hemma skapar ett behov av frihet som får honom att opponera sig mot alla slags auktoriteter och också får honom att engagera sig politiskt. Men kampen att våga stå upp mot sin far är något som inte är lika lätt.

- På vilket sätt markerar pappan gentemot Jarle att det är han som har makten och kontrollen i familjen? Finns det en rädsla bakom de desperata makt demonstrationerna – i så fall vad är det pappan är rädd för?
- Vad betyder egentligen "Kompani Orheim" för pappan? Vilka ideal är det han försöker överföra på sin familj? Vilka egenskaper är det han uppskattar? Varför lyssnar han inte på Jarle och mamman? Hur är pappans inställning till det som Jarle är intresserad av?
- I förhållande till Jarle gränsar pappans sätt att bestämma till psykisk misshandel. Försök att hitta exempel i filmen när pappan går över gränsen för vad man får göra som förälder.

- Har Jarle något att sätta emot pappans förtryck? När ser vi för första gången att Jarle gör motstånd mot sin pappa? Hur reagerar pappan när han inte blir åtlydd?
- Vad är det som till slut får Jarle att ge sig iväg hemifrån? Varför byter han sitt efternamn till Klepp?
- Jarles frigörelse innebär också en insikt om att pappan kommer att gå under om Jarle lämnar honom. Något som även pappan själv inser. Hur förmedlas det i filmen? På vilket sätt innebär Jarles tal på begravningen ett slags förlösning på hans förhållande till pappan? Vad innehåller den sista minnesbilden med pappan på stranden?
- På vilket sätt försöker familjen lösa de konflikter som uppstår i och med pappans drickande? Varför går de hela tiden runt problemen? ”Han är ju bara så när han dricker” är mammans ständiga försvar. Vad är det som får henne att fortsätta tro på pappan? Hur är Jarles inställning till pappans försök att bättra sig? Hur påverkas Jarle som person av det som händer i hemmet? Har Jarle själv något val som kan förändra hans situation? Finns det något konstruktivt sätt som han hade kunnat lösa konflikterna på?

VÄNSKAP, RESPEKT, IDENTITET

Utanför hemmet blir skolkamraten Helge en ny vän och en stöttepelare under den svåra tiden. Helge är politiskt engagerad och drar med Jarle på olika demonstrationer som hjälper honom att släppa tankarna på hemmet. Jarle blir också intresserad av musik och tjejer som en viktig del av frigörelsen från hemmet. Det nya livet får hans självförtroende att växa och han bygger upp sin identitet med klädsymboler och en tuff attityd som ett tecken på den förändring han genomgår. Den hemlighet som pappans alkoholism innebär vågar han dock inte anförtro åt någon. Inte ens Helge får veta något. Därför är han alltid rädd för att släppa någon innanför hemmets dörrar och när Helge kommer på ett spontant besök uppstår en spänd stämning. När Helge säger ”Trevlig typ, din pappa” blir Jarle svarslös. Varför vågar inte Jarle berätta för Helge?

- Den politiska kampen blir en viktig del av Jarles nya identitet. Jarles osäkerhet skapar i början en ojämn maktbalans i hans och Helges relation men allteftersom Jarle blir säkrare förändras den.
- Vad är det som får Jarle att ändra sin inställning till Helge? Vad betyder musiken för Jarles frigörelse. Vilken sorts musik är det som han diskuterar med Helge och som han lyssnar på i sitt rum? Vad berättar musiken om Jarle? Hur skiljer sig den musik som Jarle lyssnar på från det musikspår som finns under resten av filmen?
- Jarles nya självsäkerhet gör också att han vågar ta kontakt med tjejer. På skolavslutningen blir han tillsammans med Irene i samma klass. I Irene hittar Jarle en förtrogen, men han berättar ändå inte om hur det är hemma. När Jarle efter den ödesdigra fjällturen träffar Irene och hon undrar vad som hänt vågar Jarle inte berätta utan gör slut i stället. Vad tror du hade hänt om han hade vågat anförtro sig?

EN UPPVÄXTSKILDNING

Kompani Orheim är en klassisk uppväxtskildring och den sista i en trilogi om Jarle som bygger på författaren Tore Renbergs böcker. Även de andra böckerna, *Mannen som älskade Yngve* och *Jag reser ensam*, har filmatiserats (2008 och 2011). Dock med andra skådespelare i huvudrollerna. De två tidigare böckerna utspelar sig efter att Jarle lämnat hemmet och pappan.

Också den norske författaren Karl-Ove Knausgårds berömda uppväxtskildring ”Min Kamp” handlar om en barndom fylld av rädsla för en oberäknelig och straffande far som på många sätt liknar det som Jarle upplever med samma skuld känsla som följer med långt upp i vuxenlivet.

- Vilka ingredienser skall finnas med i en bra uppväxtskildring? Vilka stora förändringar innebär det att gå från barn till vuxen? Diskutera kring någon uppväxtskildring som påverkat er starkt. *Kompani Orheim* porträtterar en vardag som är verklighet för många. Kan en skildring som den om Jarle hjälpa en att få syn på egna problem?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Producent: Yngve Sæther, Sigve Endresen
Manus: Arild Andresen, Lars Gudmestad
Litterär förlaga: Roman av Tore Renberg
Regi: Arild Andresen
Foto: Philip Øgaard
Klipp: Raymond Gangstad
Originalmusik: Aslak Hartberg

I ROLLERNA

Jarle Orheim – Vebjørn Enger
Terje Orheim – Kristoffer Joner
Sara Orheim – Cecile A. Mosli
Helge Ombo – Glenn André Viste Bø
Jarle 24 år – Rolf Kristian Larsen

TEKNISKA UPPGIFTER

Längd: 104 min
Format: DVD, TViX (16:9)
Svensk premiär: 2012.03.13

DISTRIBUTION: FILMCENTRUM
WWW.FILMCENTRUM.SE
08 545 275 00